

# LIBERin historia

Vesa Kautto

*Viime vuonna tuli kuluneeksi 40 vuotta Euroopan tutkimuskirjastojen yhdistyksen LIBERin perustamisesta. Vuodesta 2009 yhdistyksen työtä on jatkanut Haagissa päämajaansa pitävä Stichting LIBER.*

**M**erkkivuoden lähestyminen synnytti ajatuksen seuran historian laatimisesta. Merkkivuoden lähestyminen synnytti ajatuksen seuran historian laatimisesta ja Esko Häkli pyydettiin sen kirjoittajaksi. Eskolla olikin tehtävään hyvät edellytykset, olihan hän ollut mukana LIBERissä 1970-luvulta lähtien ja toiminut varapuheenjohtajana 1990–94 ja puheenjohtajana 1995–98. Vuonna 2001 hänet kutsuttiin kunniajäseneksi.

Arkistolähteiden keräämisessä oli kirjoittajalla erittäin suuri työ, sillä ennen vuotta 1995 syntyneet asiakirjat olivat hajallaan toimihenkilöinä olleiden kirjastonhoitajien työpaikoissa. Esko Häklin uurastuksen tuloksena on syntynyt komedia ja huolellisesti laadittu historiateos *Innovation through Co-operation, The History of LIBER, Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche 1971–2009* (Copenhagen: The Royal Library 2011). Teoksessa on 371 sivua, joista informatiivisia liitteitä 56 sivua. Kirjoittajan työmäärää kuvastaa se, että lähdeviitteitä on liki tuhat.

Tarve perustaa eurooppalaisille tieteellisille kirjastoille yhteistyöelin heräsi 1960-luvulla. Kansainvälinen kirjastoseurojen liitto IFLA kohdisti toimintaansa lähinnä yleisiin kirjastoihin ja toimi globaalisti, sillä ei vielä ollut alueellista toimintaa. Keskeinen henkilö LIBERin perustamisessa oli sveitsiläinen Jean-Pierre Clavel. Perustava kokous pidettiin 1971 Strasbourgissa, ja ensimmäisenä toimintavuonna seuran liittyi 86 jäsentä. Alkuaikoina seuran toimintaa leimasi ranskan kielien hallitseva asema. Kun alankomaalaisten, brittiläisten, pohjoismaisten ja saksalaisten kirjastojen panos vahvistui, englantia vaihtui käyttökieleksi.

Osittain tästä seurasi, että eteläeurooppalaiset kirjastot jäivät aikalailla LIBERin ulkopuolelle.

Esko Häkli on jakanut LIBERin historian kolmeen vaiheeseen. Seuran perustaminen ja varhaiset vuodet käsittävät jakson 1968–1980. Häkli toteaa, että silloista LIBERiä voidaan luonnehtia kirjastonjohtajien klubiksi ja suurin saavutus oli se, että seura pysyi hengissä. Ulkopuolista rahoitusta ei juurikaan saatu Euroopan Neuvostolta, jolla oli niukasti varoja, eikä Euroopan Yhteisöltä, jonka mandaattiin kulttuurialan yhteistyö ei kuulunut. Yhdistyksen jäsenmaksu pidettiin varsin alhaisena. Seuraavaa vaihetta 1980–1994 Häkli luonnehtii purjehtimiseksi myrskyisten vuosien läpi kohti uutta tulevaisuutta. Syntyi kilpaileva järjestö European Foundation for Library Cooperation (EFLC), joka ei kuitenkaan kasvanut voimakkaaksi tekijäksi. Informaatiotekniikan nopea kehitys asetti kirjastoille suuria haasteita. Sosialistisen blokin hajoaminen teki mahdolliseksi saada keskisen ja itäisen Euroopan kirjastot mukaan LIBERin toimintaan, mutta samalla tarvittiin runsaasti toimia näiden tukemiseksi.

LIBERin historian kolmas vaihe käsittää vuodet 1995–2009, jolloin yhdistyksen toiminta voimistui, vakiintui ja laajeni. Seura sai EU:n asiantuntijayhteisön aseman. LIBERin säännöt uusittiin 1994 ja organisaatiota muutettiin. Myös arkistot ja kirjastoseurat pääsivät jäseniksi. Jäseniä oli 1995 287, 2009 379, näistä Suomesta 10. Seura sai pysyvän sihteeristön 1995, aluksi Nordinfon rahoituksen turvin. Näyttelytoiminta vuosikokousten yhteydessä alkoi 1995. Vuosikokousten ja niiden esiseminaarien ohjelmien aiheet

kuvastavat eurooppalaisten tutkimuskirjastojen ajankohtaisia kysymyksiä. Esimerkiksi Bernissä vuonna 1997 pidetyn vuosikokouksen teemanä oli opettava kirjasto, vuonna 2007 pohdittiin Varsovassa integroituvaa Eurooppaa ja sen kirjastoille asettamia haasteita.

LIBERin tärkein toimintamuoto kautta sen historian ovat olleet vuosikokoukset esitelmiseen ja keskusteluineen. Ammatillista keskustelua ja kehittymistä palvelivat myös jaostot. Esimerkiksi kirjastoarkkitehtuurijaoston kokoukset ja niistä syntyneet julkaisut vaikuttavat varsin mielenkiintoisilta. Tiedottamista hoidettiin aikakauslehdellä (Bulletin 1971–90, LIBER Quarterly 1991–2009) ja tiedotuslehdellä. (LIBER News Sheet 1978–90). Seuran kotisivut avattiin 1995.

Epilogissa Esko Häkli pohtii LIBERin merkitystä. Seura syntyi aikana, jolloin kirjastot toimivat lähinnä kansallisissa puitteissa. Seuran kokoukset tarjosivat tilaisuuden tutustua ulkomai-

siin kollegoihin ja kuulla heidän näkemyksiään. Luennoijina käytettiin johtavia asiantuntijoita, myös Yhdysvalloista. Saatiin tietoa, jota ei ollut painettuna. Keskustelut esitelmöijien ja kollegojen kanssa helpottivat uusien ilmiöiden tulkintaa.

Tärkeä tehtävä LIBERillä on ollut vaikuttaminen päätöksentekijöihin. Seura on tehnyt esityksiä, jotka ovat koskeneet muun muassa luetteloiden taannehtivaa konvertointia, tekijänoikeuslainsäädäntöä, elektronisten julkaisujen arvonalisäveroa ja avointa julkaisemista.

Esko Häklin johtopäätös on: jos LIBERiä ei olisi perustettu, vastaavanlainen organisaatio olisi havaittu tarpeelliseksi ennemmin tai myöhemmin. 📖

## Tietoa kirjoittajasta:

*Vesa Kautto,  
ylikirjastonhoitaja, emeritus  
Email. vesa.kautto@kolumbus.fi*